

SPOLEČNOST
NÁRODNÍHO
MUZEA / z. s.

ZPRÁVY SPOLEČNOSTI NÁRODNÍHO MUZEA, z. s.

Václavské náměstí 68, 110 00 Praha 1

Praha, ročník 2023

Vážené členky a vážení členové Společnosti Národního muzea,

v roce 2023 se činnost většiny sekcí SNM výrazně rozvinula. Bohužel nabídka jednotlivých sekcí je ovšem kvantitativně velmi rozdílná, je totiž přímo závislá na dobrovolnické činnosti většiny zaměstnanců Národního muzea, kteří jsou ochotni se systematicky věnovat osvětové činnosti i ve volném čase vedle řady pracovních povinností. Programy několika sekcí jsou bohaté také díky silné angažovanosti svých členů, kteří se dokonce i zapojují do pravidelného dobrovolnického programu Národního muzea.

Po čtyřech letech se uskutečnila dne 15. 6. 2023 členská schůze Společnosti Národního muzea, která odsouhlasila změny ve Stanovách SNM, zvolila nový správní výbor na další období do roku 2027 a souhlasila se zvýšením členských příspěvků od 1. 1. 2024. Bližší informace z jednání naleznete v připojeném Usnesení z členské schůze SNM. Přítomné členy hned na začátku schůze zaujalo vystoupení Pavla Titze, jenž představil koncepci připravované nové stálé expozice antiky v Historické budově NM.

Z předložených zpráv sekcí je patrné, že SNM nerezignovala na veřejnou činnost, přesahující úzkou spolupráci s Národním muzeem. Zapojila se do projektu Rok Harrachů, který završila dobročinnou sbírkou, díky které po 113 letech byl realizován bronzový odlitek busty Jana Nepomuka Františka Harracha umístěný do Historické budovy Národního muzea. Finančně se podílela na restaurování náhrobků osobností. Iniciovala nominaci in memoriam paleontologa Jaroslava Šulce na státní vyznamenání. Odborně i finančně podpořila obec Senomaty při realizaci pomníku a panelu k počtě místního rodáka, paleontologa a umělce Celdy Kloučka. Intenzivní spolupráce s regiony je tak v činnosti SNM výrazná a dále se rozvíjí, přináší impulsy k rozvoji kulturní identity míst. Samozřejmě se ani v roce 2023 nezapomnělo na podporu Národního muzea v oblasti osvětové,

vědecké a sbírkové (restaurování předmětů). Uskutečnilo se také pokračování prezentací kurátorů a restaurátorů Národního muzea, od nichž základní informace včetně obrazové přílohy naleznete také v těchto Zprávách SNM. Jejich vystoupení byla nafilmována a jsou online přístupná na YouTube SNM.

Vážíme si Vašeho zájmu a Vaší podpory, která nás motivuje k další činnosti. Zvýšení členských příspěvků, jak bylo i na členské schůzi zdůrazněno, se promítne zvláště do mecenášské činnosti, která patří k podstatě SNM. V nákupech a restaurování historických a přírodovědných předmětů chce SNM i nadále pokračovat a tím zároveň obohacovat sbírkové bohatství největší české muzejní instituce.

PhDr. Pavel Muchka, předseda

USNESENÍ

z členské schůze Společnosti Národního muzea, z. s.,

konané dne 15. 6. 2023 v přednáškovém sále č. 102 Historické budovy Národního muzea, Vínohradská 1, Praha 1.

1. Členské schůze se zúčastnilo 70 členů Společnosti Národního muzea, z.s. (dále jen Společnosti) a členská schůze byla tak dle stanov usnášitelná.
2. Členská schůze schválila zapisovatele (Mgr. Nina Milotová, Ph.D.), dále dva skrutátory (RNDr. Irena Jančaříková, RNDr. Jana Bruthansová, Ph.D.) a verifikátory zápisu (PhDr. Pavel Muchka, RNDr. Jiří Čížek).
3. Členská schůze přijala zprávu o činnosti Společnosti v uplynulých čtyřech letech, přednesenou PhDr. Pavlem Muchkou, a výhled činnosti Společnosti v dalším období.
4. Členská schůze akceptovala zprávu o hospodaření Společnosti za uplynulé období, přednesenou Ing. Janem Příkrylem, CSc.
5. Členská schůze schválila zvýšení ročního členského příspěvku na 650,- Kč pro pracující a 450,- Kč pro seniory a studenty s platností od 1. 1. 2024.
6. Členská schůze byla seznámena se zprávou revizorů účtů, přednesenou PhDr. Helenou Svobodovou, Ph.D.
7. Členská schůze schválila navržené kandidáty do nového výboru Společnosti na čtyřleté období (2023–2027), jmenovitě:

Zprávy Společnosti Národního muzea 2023

Janu Bruthansovou, Jana Cvrčka, Jiřího Čížka, Irenu Jančaříkovou, Ninu Milotovou, Olgu Mojžíšovou, Pavla Muchku, Radima Němečka, Magdalénu Pokornou, Jana Přikryla, Karla Sklenáře, Lubomíra Sršně, Pavla Titze, Miloše Voštu. Dále schválila členy kontrolní komise jmenovitě: Miladu Fritzovou a Jiřího Mejstříka.

8. Členská schůze jednomyslně schválila navržené úpravy Stanov Společnosti.
9. Usnesení bylo schváleno všemi přítomnými členy Společnosti.

Zapsala: Mgr. Nina Milotová, Ph.D.

Usnesení verifikují: PhDr. Pavel Muchka, RNDr. Jiří Čížek

Hospodaření Společnosti Národního muzea za rok 2022

Pokladna	Kč
Převod zůstatku z r. 2021	2.058,00
Příjmy za r. 2022	65.650,00
Výdaje za r. 2022	66.228,00
Konečný stav	1.480,00

Běžný účet	
Převod zůstatku z r. 2021	537.245,34
Příjmy za r. 2022	309.040,00
Výdaje za r. 2022	566.062,58
Konečný stav	280.222,76

Příjmy celkem – rozpis	
Členské příspěvky (pokladna)	65.650,00
Členské příspěvky na BÚ	281.640,00
Sponzorské dary	27.400,00
Příjmy celkem	374.690,00

Výdaje celkem – rozpis	
Dohody	92.000,00
Faktury	433.352,58
Poplatky	22.744,00
Dar	30.000,00
Odvod daně	11.094,00
Převod z pokladny	43.100,00
Celkem za r. 2022	632.290,58

Sestavila: Eva Liberská

Zpráva o činnosti Mineralogické sekce za rok 2023

Činnost Mineralogické sekce probíhala v roce 2023 v podobném rozsahu jako v dobách před pandemií, takže většina akcí se mohla uskutečnit v plánovaném termínu. V únoru proběhla v ZŠ Brigádníků na Praze 10 (Strašnice) velmi dobře hodnocená Amatérská burza minerálů. Konaly se i naplánované pondělní přednášky a pravidelné mineralogické besedy, které byly většinou první neděli v měsíci. Při nich byly promítány zajímavé prezentace o sbírání minerálů, fotografie z různých akcí našich členů u nás či v zahraničí. Také byli účastníci informováni o nových publikacích, přednáškách, výstavách, burzách a dalších akcích. Zajímavé jsou zde diskuse o zkušenostech sběratelů se současným stavem našich i cizích lokalit a o možnostech nových nálezů nerostů. Při těchto besedách je možnost určování přinesených ukázek minerálů pracovníky mineralogicko-petrologického oddělení Národního muzea. Po besedách je možnost se podívat do sbírek minerálů, meteoritů a vltavínů v nových expozicích v Historické budově Národního muzea.

Každoroční oblíbená mineralogická exkurze se uskutečnila v osvědčeném květnovém termínu. V tomto roce jsme navštívili opuštěnou haldu se sádrovcem v obci Strkovice u Žatce, dále lokalitu na břehu vodní nádrže Nechranice, kde jsme sbírali limonitové konkrece, bělavožluté valouny a oblázky křemene, vzácně s karmínově červeným vnitřkem, zkamenělá a opalizovaná dřeva apod. Následně jsme jeli do sousedního Německa na lokalitu Niederschlag, kde si účastníci nasbírali různé zbarvené, ale většinou

Hledání sádrovce na haldě ve Strkovicích. Foto: Jiří Čížek.

kusovité fluority (některé kusy s výraznou modrofialovou luminiscencí v UV-A), baryty, křemeny, ale někdy také galenit, malachit, chryzokol apod. Tentokrát jsme ještě zajeli na dvě velmi známé, ale hodně vysbírané lokality Horní Halže – Mýtinka – horní, kde jsou výkopy v lese, ve kterých se sbírají ametysty a další křemenné hmoty a Horní Halže – Mýtinka – dolní, kde se nachází především hezký hematit. Opět byl naším skvělým průvodcem Mgr. Lukáš Zahradníček, F.G.G. z mineralogicko-petrologického oddělení Národního muzea.

Hledání minerálů na břehu Nechranické přehrady. Foto: Jiří Čížek.

Hledání zejména barevných fluoritů na haldách v Niederschlagu. Foto: Jiří Čížek.

*Nalezené ukázky sádrovce, křemene, fluoritu a hematitu.
Foto: Jiří Čížek, Zdeněk Běhal a Jan Kutý.*

Jako tradičně se uskutečnily při mineralogických besedách v červnu a prosinci oblíbené soutěže o nejhodnotnější mineralogický nález členů naší sekce z našich nebo zahraničních lokalit za poslední dva roky. Zejména při poslední soutěži bylo opravdu z čeho vybírat vítězné ukázky, takže naše i cizí (slovenské a maďarské) lokality jsou stále ještě zdrojem krásných nerostů.

V příštím roce má Mineralogická sekce naplánováno uskutečnit deset nedělních určovacích besed a odborné přednášky s mineralogickou tematikou. Zároveň se na únor 2024 připravuje skvěle hodnocená Amatérská burza nerostů, květnová exkurze na mineralogické lokality a jarní a podzimní soutěž o nejhodnotnější vlastní mineralogický nález.

RNDr. Jiří Čížek, předseda sekce

Zpráva o činnosti Paleontologické sekce za rok 2023

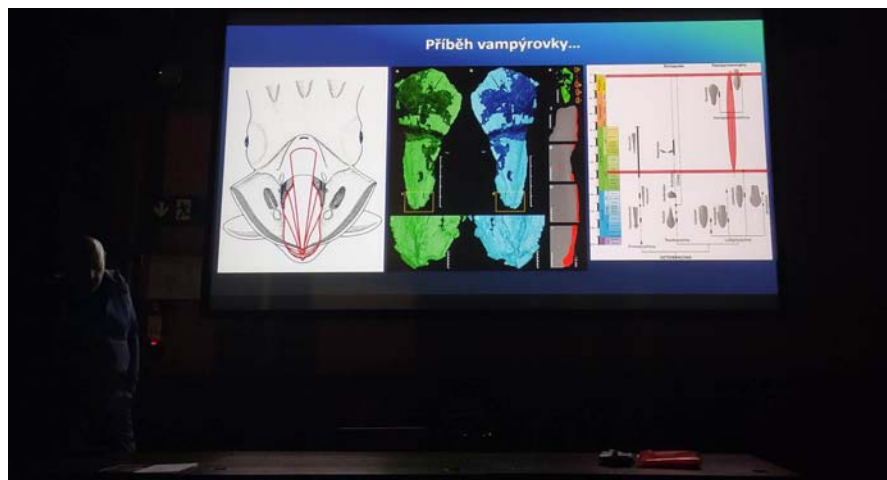
Paleontologická sekce Společnosti Národního muzea v roce 2023 uspořádala šest přednášek v sálech Historické budovy Národního muzea. První přednáška roku 2023 manželů Kočových byla nabitá novými zajímavými informacemi o hranici druhohor a třetihor. Následoval doc. Martin Košťák z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, který přehledně shrnul mořské ekosystémy meso- a kenozoika.

V březnu přijel z Hradce Králové Mgr. Vladimír Socha a detailně nás seznámil s druhohorním dinosaurem *Tyranosaurom rexem*. Přednáška nebyla zaměřená pouze na tohoto ikonického plaza, ale dozvěděli jsme se něco více o vývoji názorů na rekonstrukce i morfologii tyranosaurů a jiných dravých dinosaurů v průběhu 20. století. Získali jsme také přehled o plazi i jiné fauně druhohor.

Doc. Jaroslav Marek během své přednášky hovořil o geologii na Německé univerzitě v Praze v 19. a na počátku 20. století. Vyprávění doplňoval medailonky významných německých geologů působících v Praze.

Před letními prázdninami dr. Martina Aubrechtová vysvětlila posluchačům, proč se začaly svíjet schránky hlavonožců, poukázala také na vývoj tohoto morfologického znaku i systematiku ordovických hlavonožců.

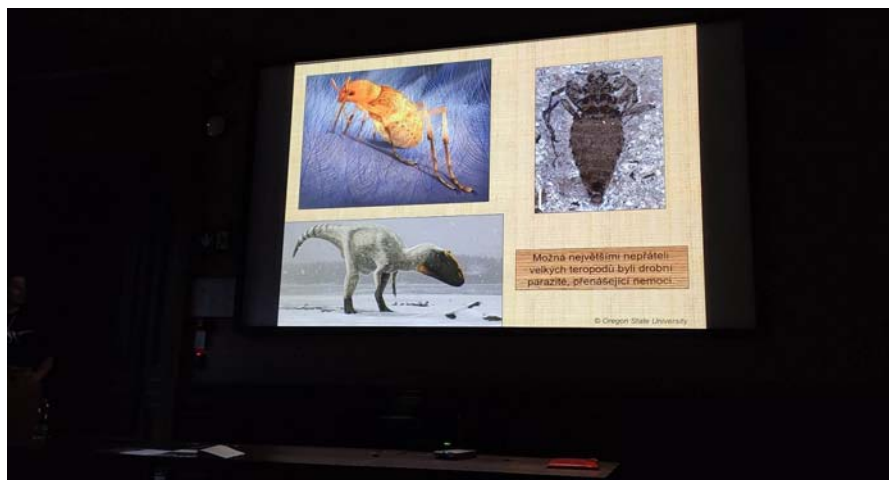
Přednáškový cyklus roku 2023 zakončil na podzim Mgr. Jan Geist informacemi o studiu severočeské jury. Přehledně shrnul jak se měnil

Doc. Martin Košťák přednáší o mořských ekosystémech. Foto: Jana Bruthansová.

názor na stratigrafii a faunu jury za posledních sto let i jaké jsou nejnovější badatelské úspěchy v tomto období druhohor.

Se zájemci o paleontologii jsme se před letními prázdninami vydali do terénu. Dr. Milan Libertin z Národního muzea nás pozval na výpravu

*Mgr. Vladimír Socha přijel z Hradce Králové seznámit posluchače s dinosaury druhohor.
Foto: Jana Bruthansová.*

*Doc. Jaroslav Marek zasloučeně hovoří o německých vědeckých působících v Praze.
Foto: Jana Bruthansová.*

za fosilními rostlinami Hlubočep. Kromě řady pěkných nálezů zkamenělé flory si účastníci odnesli i zbytky mořské fauny, hlavně trilobitů, hlavonožců a brachiopodů.

Vedle přednáškové činnosti se Paleontologická sekce SNM věnovala další formě osvětové aktivity. Sběrka na realizaci pamětní desky k poctě Jaroslava Šulce (popraveného nacisty) byla úspěšně ukončená. Pamětní desku jsme společně v květnu odhalili na zídce poblíž jeho rodného domu v Praze-Dejvicích a připomněli jsme si tím výročí 80 let od jeho smrti. Osobnost Jaroslava Šulce i další odbojáře z Obrany národa jsme o několik dní později představili v přednáškách spolupořádaných s Ústavem pro studium totalitních režimů.

Dr. Jaroslav Šulc byl Společností Národního muzea nominován v dubnu 2023 na státní vyznamenání, Medaili za hrdinství (in memoriam), které uděluje u příležitosti státního svátku dne 28. října prezident České republiky. Díky podpoře senátora Tomáše Czernina se jeho nominace dostala na seznam osobností vybraných Senátem Parlamentu České republiky. I když vyznamenání nakonec prezidentem uděleno nebylo, přesto tuto snahu považujeme za velký úspěch a rádi bychom nominaci zopakovali v roce 2024.

Dr. Milan Libertin s účastníky paleobotanické exkurze. Foto: Miroslav Falta.

*Odhaltování pamětní desky J. Šulcovi v květnu 2023. Páter Jan Kotas žehná desce.
Foto: Jana Bruthansová.*

Na jiného paleontologa a amatérského sběratele prof. Celdu Kloučka jsme vzpomněli v dubnu 2023 odhalením informační tabule, lavičky s texty a pomníčku v jeho rodné obci Senomaty u Rakovníka.

V roce 2024 nás čeká sedm přednášek zaměřených na čtvrtohorní jeskynní medvědy a jiné velké savce, dozvíte se také nejnovější objevy ve studiu pravěkých želv. S prof. Jiřím Žákem z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy se na jaře vypravíme do nejstarších hornin Českého masivu. Před prázdninami vyslechneme přednášku dr. Radka Mikuláše o fosilních stopách. Ke konci roku se můžete těšit na vyprávění o kambriických a ordovických ostnokožcích, záhadných mikroobjektech chitinozoích, které jsou ovšem velmi důležité při určování stáří hornin. Poslední přednáška se zaměří na vývoj prvohorních členovců.

Podnikneme také společně dvě exkurze. Hned v prvním měsíci roku 2024, 21. ledna, můžete zažít netradiční vycházku do Dinosauria muzea v Praze s výkladem muzejního paleontologa dr. Štěpána Píchy. V jarních měsících se uskuteční také exkurze po stopách lovců sobů a koní, která byla původně plánovaná na rok 2023.

*Informační tabule v Senomatech u Rakovníka
přibližující prof. Celdu Kloučka.*

Foto: Jan Píkrýl.

*Pomník připomínající život
a dílo Celdy Kloučka v Senomatech.*

Foto: Jana Bruthansová.

Připomínáme kromě webových stránek Společnosti Národního muzea: <http://snm.nm.cz/> i YouTube kanál: <https://www.youtube.com/@spolecnostnarodnihomuzea5503> a také facebookové stránky Paleontologické sekce SNM: <https://www.facebook.com/groups/329650687587789>, kde naleznete kromě pozvánek na akce Paleontologické sekce i řadu zajímavostí a novinek z paleontologického oddělení NM.

RNDr. Jana Bruthansová, Ph.D., vedoucí sekce

Zpráva o činnosti Antropologické sekce za rok 2023

V roce 2023 se Antropologická sekce podílela na komisionální revizi technického stavu hrobky Harrachů v Horní Branné. Ostatní akce sekce byly odloženy z důvodu přípravy nové stálé antropologické expozice a z osobních důvodů vedoucího sekce.

Na rok 2024 je přenesen plán uspořádat tři přednášky, z nichž jedna by se pravděpodobně konala v depozitáři antropologického oddělení Národního muzea v Horních Počernicích s praktickými ukázkami a byla by tak spojena s exkurzí do depozitářů Přírodovědeckého muzea NM.

Mgr. Jan Cvrček, Ph.D., vedoucí sekce

Zpráva o činnosti Matice české za rok 2023

Zcela zásadní aktivitou, do které se Matice česká v roce 2023 jako spolupřátel zapojila, byla mezinárodní vědecká konference pod názvem „Josef Jungmann: Od jazyka k identitě“, která se uskutečnila ve dnech 19. až 21. 9. na zámku v Lužanech a v přednáškovém sále Historické budovy Národního muzea u příležitosti 250. výročí narození Josefa Jungmanna. Jungmann stál, jak známo, u zrodu Matice české.

Zvláště mimořádná byla spolupráce se spolkem Stará škola ve Vraném nad Vltavou, která vedla k realizaci originálního informačního panelu, připomínajícího místní strojní papírnu synů Bohumila Haaseho, po generace velmi úspěšné podnikatelské rodiny, která mj. tiskla i první matiční publikace. Informační panel, finančně podpořený i Středočeským krajem, byl ve Vraném nad Vltavou odhalen dne 11. 6. za účasti široké veřejnosti. Díky velké iniciativě členky Soni Hrdličkové Krásové se na podzim uskutečnila v areálu bývalé vranské papírny ještě i obsáhlá výstava „Od hadru k papíru. Haaseovi: podnikatelé, vizionáři, mecenáši“, která se od roku 2024 stane výstavou putovní. Pokračování měla také putovní matiční výstava „Směle kupředu! Svět Karla Havlíčka“, která byla instalována v Knihovně Václava Štěcha ve Slaném v listopadu. Nezapomnělo se ani na opravy hrobů osobností. Proběhla generální oprava náhrobku entomologa Ottokara Nickerla (1838–1920) na Olšanských hřbitovech a konzervace hrobu rodičů básníka Vítězslava Háška v Bukoli u Mělníka.

Jarní přednáškový cyklus pod názvem „Zahrady a zahradníci v 19. a 20. století“ se uskutečnil ve třech termínech v dubnu a těšil se mimořádnému zájmu veřejnosti. První přednášku zde měl Jaromír Tlustý, který poutavou formou představil neprávem zapomenuté české zahradníky

a s nimi spojené zahrady v 19. století. Další přednášku připravila Kateřina Bečková pod názvem „Letohrádky a libosady pražského vůkolí (období od konce 18. století do poloviny 19. století)“. Cyklus přednášek pak zakončil Roman Zámečník, jenž se zaměřil na prvorepublikové zahradní architektky a jejich tvorbu v Praze. Podzimní přednáškový cyklus s podporou Strategie AV21 AV ČR navázal na zářijovou jungmannovskou vědeckou konferenci, ukazující v plné šíři národní, literární a jazykový přínos Josefa Jungmanna. Vystupující zde tak v populárnější formě rozšířili své konferenční příspěvky. Jiří Pokorný se v přednášce

„O pomníku a o chaloupce“ věnoval „druhému životu“ Josefa Jungmanna, jehož pohřeb v roce 1847 se stal první velkou národní manifestací. Zvláště se zaměřil na peripetie kolem realizace autorova pomníku na dnešním Jungmannově náměstí, který byl odhalen roku 1878. Lucie Saicová-Římalová se ve svém příspěvku pod názvem „Josef Jungmann: Teorie a praxe dopisu“ zaměřila na obsahovou stránku Jungmannovy korespondence a zdůraznila, že si zaslouží moderní kritické vydání v podobném duchu, jako se podařilo připravit v případě dopisů Boženy Němcové a Karla Havlíčka Borovského. Cyklus zakončila Petra Hanáková, jež představila neméně významného Jungmannova bratra Antonína (1775–1854), jehož česky vydané příručky k porodnictví dosáhly vysoké popularity. Věnovala se také jeho konstrukci ideálního českého národa.

Dne 11. 6. 2023 byl ve Vraném nad Vltavou odhalen informační panel připomínající zdejší činnost podnikatelské rodiny Haasů. Foto: Marcela Muchková.

*Slavnostní odhalení busty
Jana Nepomuka Františka
hraběte Harracha
v Panteonu Národního muzea
dne 12. 12. 2023.
Foto: Radek Drahný.*

Matice česká se aktivně zapojila do celostátního Roku Harrachů, zvláště popularizací odkazu Jana Nepomuka Františka hraběte Harracha (1828–1909), k Národnímu muzeu měl ostatně celoživotní vztah. Téměř třicet let dokonce zastával funkci kurátora (předsedy) Matice české a od roku 1890 až do své smrti byl prezidentem Společnosti Musea Království českého. V květnu se uskutečnila hojně navštívená přednáška Jana Luštince, emeritního ředitele Krkonošského muzea v Jilemnici, pod názvem „Jan Nepomuk František hrabě Harrach ve službách národa“. V říjnu Jaroslav Zezulčík, kastelán zámku v Kuníně u Nového Jičína, představil Marii Walburgu hraběnkou z Waldburg-Zeilu, rozenou Harrachovou (1762–1828), které se říká první dáma Moravy. Na svém zámku vedla vzdělávací ústav, kterým prošel i František Palacký. Z členských příspěvků se podařilo zajistit restaurování náhrobní desky hraběte Jana Nepomuka v hrobce Harrachů v Horní Branné, rovněž tak i generální opravu knihovni stoličky, patřící k jeho osobní knihovně, kterou věnoval Národnímu muzeu. Nově se stala součástí expozice v Krkonošském muzeu v Jilemnici. Vrcholným matičním projektem k Roku Harrachů bylo zhotovení bronzového odlitku busty Jana Nepomuka Františka Harracha, jejíž model v roce 1910 připravil sochař Bohumil Kafka. Busta byla koncipována jako doplněk sochařské galerie osobností zaslouživších se o Národní muzeum umístěné na ochozu interiérové schodišťové dvorany Historické budovy Národního muzea. Vzhledem k velké finanční náročnosti projektu byla uspořádána veřejná dobročinná sbírka, do níž se zapojili četní členové Společnosti Národního muzea a mnohé fyzické a právnické osoby především z východních Čech. Výraznou měrou k úspěchu sbírky přispěli Národnímu muzeu a vídeňští Češi. Navázání kontaktů s představiteli českého vídeňského života a možnost pravidelného publikování v krajských Vídeňských svobodných listech je dalším přínosem této akce. Busta byla slavnostně představena v Panteonu Národního muzea dne 12. 12., a to i za účasti rodiny Harrachů. Potěšující byl i velký zájem regionálních politiků, starostů obcí a měst a vedení Libereckého kraje.

Dne 29. 11. se uskutečnila výroční schůze Matice české. Přinesla rekapitulaci matiční činnosti od roku 2019 včetně stavu hospodaření a členské základny a volbu nového výboru, který ji povede do roku 2027. Zaujal zde i úvodní příspěvek Lubomíra Sršně o autentických podobiznách Josefa Jungmanna.

Matice česká se se svojí knižní produkcí zúčastnila také květnového pražského knižního veletrhu na stánku Národního muzea. Především zde blíže představila nedávno vydanou knihu „V krajině skřivanů“ Niny Milotové. Autorka zde v rámci doprovodných programů navíc proslovila zajímavou

přednášku „Říp – zrod národního krajinného symbolu“. S úspěchem se rovněž setkala dubnová prezentace monografie „Stavovské divadlo 1824–1862“, na níž intenzivně pracovali Markéta Trávníčková a Václav Štěpán. Při prezentaci byla zároveň představena databáze divadelních inscenací pod názvem „Elektronický divadelní archiv“. Je velmi cenným zdrojem informací pro studium starších dějin českého divadla.

Pro členy byla během roku opět připravena řada exkurzí. Od února pokračoval oblíbený cyklus komentovaných prohlídek pražských kostelů (kostely sv. Václava v Nuslích, Nanebevzetí Panny Marie a sv. Karla Velikého, sv. Apolináře a sv. Kateřiny Alexandrijské na Novém Městě, Nanebevzetí Panny Marie v Dolních Počernicích, Všech svatých v Uhříněvsi, sv. Remigia v Čakovicích, sv. Václava na Smíchově). Uskutečnila se také prohlídka běžně nepřístupných depozitářů Knihovny Národního muzea v Terezíně včetně návštěvy zdejšího muzejního restaurátorského pracoviště se specializací na keramiku a sklo. Vše bylo navíc obohaceno prohlídkou podzemí barokní

*Členové Matice české měli jedinečnou příležitost navštívit depozitáře Národního muzea v Terezíně, kde jsou i restaurátorské dílny největší české muzejní instituce.
Foto: Pavel Muchka.*

pevnosti, pevnostního hřbitova a cenného kostela sv. Prokopa a Mikuláše v Bohušovicích nad Ohří. Část účastníků se pak vydala pěší procházkou k soutoku Ohře s Labem v Litoměřicích, kde byl celodenní program zakončen. Proběhla i prohlídka běžně nepřístupné Nostické majorátní knihovny v Nostickém paláci na Malé Straně (dnes sídlo Ministerstva kultury České republiky), která je v odborné správě Knihovny Národního muzea.

V roce 2023 se uskutečnila čtyři setkání (22. 2., 19. 4., 29. 5., 12. 6.) v rámci dlouholetého přednáškového cyklu pod názvem „Ze života sbírek Národního muzea“. Tento rok se zaměřil na práci restaurátorů Národního muzea a publikační činnost pracovníků oddělení novodobých českých dějin Historického muzea Národního muzea. Všechna tato vystoupení jsou trvale přístupná on-line na YouTube a webových stránkách Společnosti Národního muzea.

Na rok 2024 jsou plánovány tradiční přednáškové cykly, exkurze a výlety, rovněž bude pokračovat výroba a instalace informačních panelů v Čechách, které připomenou zapomenuté osobnosti české literární kultury.

PhDr. Pavel Muchka, jednatel

Zpráva o činnosti Společnosti Bedřicha Smetany v roce 2023

Společnost Bedřicha Smetany uspořádala v roce 2023 celkem šest pořadů. První pololetí zahájil 7. února tradičně jako v předcovidových letech koncert účastníků Mezinárodní pěvecké soutěže Antonína Dvořáka v Karlových Varech 2022. Vystoupil na něm laureát ceny Viléma Zítka v kategorii Junior Pavel Josef Kšica, nositelé 3. ceny v Kategorii Operní naděje Kateřina Hrušková a Marek Jansta a také Patrik Hradecký, nositel 3. ceny v téže kategorii z roku 2021, který se pro nemoc nemohl zúčastnit loňského podzimního koncertu. Klavírních doprovodů většiny sólistů se obětavě ujala členka Společnosti B. Smetany a dlouholetá profesorka konzervatoře Jana Nácovská. Pořad připravil dr. Václav Němec a svými postřehy ze soutěže jej zasvěceně komentoval dr. Jan Králík.

V létě 2022 neočekávaně v 92 letech zemřel poslední žijící Smetanův pravnuček Petr Heydušek. Byl dlouholetým členem Společnosti B. Smetany a jejich pořadů se pravidelně účastnil. Narodil se 20. března 1930, a tak jsme mu u příležitosti jeho narozenin věnovali vzpomínkový pořad 21. března, na němž na otce zavzpomínal jeho syn Marcel, z bohatého rodinného fotoarchivu jsme se dozvěděli mnoho zajímavostí z jeho neuvěřitelně pestrého života.

Koncert účastníků karlovarské pěvecké soutěže. Foto: Alena Reichová.

Vzpomínka na Petra Heyduška. Foto: Alena Reichová.

Písňový koncert – Elena Garajová a Jitka Čechová. Foto: Alena Reichová.

Písňové tvorbě Richarda Wagnera a Bedřicha Smetany byl věnován koncert 2. května. V podání mezzosopranistky Eleny Garajové zazněl za klavírního doprovodu Jitky Čechové Wagnerův písňový cyklus na slova Mathildy Wesendonckové (Wesendonck-Lieder) a ve druhé části Smetanův jediný písňový cyklus Večerní písně. Kromě toho zahrála Jitka Čechová sólově Smetanův klavírní cyklus Sny. Úvodní slovo o vztahu Smetany k Wagnerovi a o uvedených skladbách měla dr. Olga Mojžíšová.

Posledním jarním pořadem byl 6. června další workshop z klavírního díla Bedřicha Smetany. Tentokrát se v něm Jitka Čechová zaměřila na výběr z raných Smetanových skladeb – na cykly lístků do památníku op. 2 a 3 a na další příležitostné skladbičky tohoto žánru a opět je zajímavě a zasvěceně komentovala z pohledu interpretky. O Smetanových lístcích do památníku a jejich roli ve Smetanově tvorbě hovořila dr. Olga Mojžíšová.

Workshop Jitky Čechové z klavírního díla B. Smetany. Foto: Alena Reichová.

Kromě těchto pořadů se v prvním pololetí konaly také dvě pravidelné akce. V den Smetanových narozenin 2. března se uskutečnilo každoroční pietní setkání u jeho hrobu na Vyšehradě a ke 199. výročí jeho narození 5. března v Národním divadle tradiční matiné. Ze Smetanovy operní tvorby zazněly tentokrát kromě Prodané nevěsty ukázky z jeho méně hraných oper

Matiné k výročí narození B. Smetany. Foto: Národní divadlo – Zdeněk Sokol.

Braniboři v Čechách, Dalibor a Čertova stěna. Účinkovali sólisté Markéta Klaudová, Tamara Morozová, Tereza Papoušková, Daniel Matoušek, Jiří Brückler a Miloš Horák za klavírního doprovodu Zdeňka Klauďy a Lucie Pirochové. Mladá talentovaná klavíristka Klára Gibišová přednesla Smetanovy první dochované skladbičky, Louisinu a Jiřinkovou polku a Chanson z Lístků do památníku, op. 2. Speciálně pro matiné nastudovali členové orchestru Národního divadla (Ondřej Hás, Matěj Polášek, Jakub Kocna, Štěpán Drtina) Smetanův první smyčcový kvartet „Z mého života“. Úvodní slovo k programu připravila za Společnost B. Smetany dr. Olga Mojžíšová.

Ve druhém pololetí se konaly dva pořady. Na koncertě nazvaném Čtyřicet dětských prstů hraje Smetanu vystoupili 7. listopadu účastníci interpretačních kurzů na ZUŠ v České Lípě, které jsou pod názvem „Má to smysl“ součástí hudebního festivalu Lípa musica a jejichž uměleckou garantkou byla Jitka Čechová. Mladí klavíristé přednesli výběr z klavírních skladeb Bedřicha Smetany a v jejich podání zaznělo také jeho Rondo pro dva klavíry na osm rukou. O Smetanových skladbách pro více klavírů hovořila dr. Olga Mojžíšová.

Poslední pořad se uskutečnil 5. prosince. Zajímavou přednášku Trnitá cesta Prodané nevěsty na pařížské jeviště připravila dr. Kateřina Viktorová ze Smetanova muzea. Paříž byla poslední významnou evropskou metropolí, v níž měla Prodaná nevěsta premiéru. Stalo se tak až v roce 1928, i když první pokusy o její zdejší uvedení se datují do roku 1868. Přednáška vycházející z dobového francouzského tisku a z nepříliš známé korespondence nás seznámila se snahami některých významných osobností prosadit Smetanovu operu na pařížské jeviště.

PhDr. Olga Mojžíšová, Ph.D., výbor Společnosti Bedřicha Smetany

Přednáška o Prodané nevěstě v Paříži. Foto: Olga Mojžíšová.

Zpráva o činnosti Sekce prehistorie a protohistorie za rok 2023

Také v roce 2023 se činnost sekce soustředila na pravidelné dvoudenní informační kolokvium „Archeologické výzkumy v Čechách“, pořádané společně s Českou archeologickou společností a s organizační podporou Ústavu pro archeologii Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Obvyklý jarní termín se s loňským rozešel o jeden den – akce se konala ve dnech 4. a 5. 4. 2023, opět v Historické budově Národního muzea (v sále 102). Archeologové i pracovníci z příbuzných oborů z akademických, muzejních i památkových institucí zde představili početnému auditoriu (i když zatím ne v „předcovidovém“ rozsahu – za oba dny bylo 96 zapsaných účastníků) výsledky terénních archeologických výzkumů a rozsáhlejších terénních projektů, prováděných na území Čech v roce 2023. V programu, na jehož řízení se opět podílel vedoucí sekce s doc. dr. Ondřejem Chvojkou, Ph.D. z Jihočeského muzea, respektivě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, vystoupilo 37 přednášejících (autorů bylo 66) se 46 referáty jednotlivců i výzkumných kolektivů o výsledcích záchranných, předstihových i systematických terénních výzkumů – od až po záchranný výzkum pracovního tábora z 50. let 20. století v Praze na Letné, o akcích geofyzikální prospekce, terénních aktivitách archeologické památkové péče, spolupráci archeologie a přírodních věd, rovněž o tvorbě Archeologické mapy ČR nebo o situaci v trestním postihu ničení archeologických památek (přehled pokut za léta 2013–2023). Opět byla při této příležitosti udělena cena Eduarda Štorcha za mimořádné zásluhy o popularizaci archeologie a ochrany jejích památek, kterou získal dr. h. c. Jiří Fröhlich, celoživotní pracovník Prácheňského muzea v Písku (laureát bohužel půl roku nato zemřel).

Sborník referátů z tohoto kolokvia vyšel pak tiskem v rámci Zpráv České archeologické společnosti (Supplément 125), který obsahuje širší výtahy ze všech přednesených i písemně dodaných referátů. Pro zájemce jej opět jako obvykle distribuuje Česká archeologická společnost – kontakt na webových stránkách www.archeologickaspolecnost.cz. Členové Sekce prehistorie a protohistorie SNM mohou tento sborník získat za režijní cenu.

PhDr. Karel Sklenář, DrSc., vedoucí sekce

Zpráva o činnosti Společnosti Ignáce Borna za rok 2022

Společnost Ignáce Borna neuskutečnila v roce 2023 žádnou akci. Na rok 2024 plánuje dvě přednášky se zednářskou, esoterní a historickou tematikou. Přednášky se budou konat po jedné v obou pololetích.

Mgr. Radim Němeček, předseda sekce

Zpráva o činnosti Společnosti přátel starověkých civilizací za rok 2023

V roce 2023 Společnost přátel starověkých civilizací pokračovala již v tradičních přednáškových cyklech.

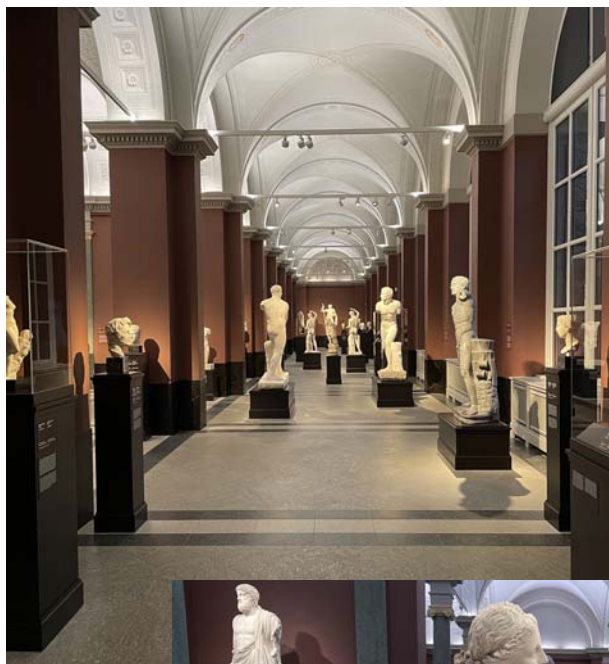
Na jaro byl připraven přednáškový cyklus nazvaný „Různými cestami vpřed za poznáním minulosti II“. Cyklus zahájil dne 11. 4. Michal Hejzman přednáškou „Co archeologovi prozradí chemická analýza půdy?“. Dne 18. 4. Dagmar Dreslerová nastolila téma stáří archeologických nálezů v přednášce „Radioaktivní uhlík C14 a jeho role v archeologickém datování“. „Archeologie s nadhledem. Když pohled shůry prozradí víc“ byl název přednášky Pavla Titze, konané dne 25. 4., věnované letecké archeologii. Jarní cyklus zakončil Josef Souček (2. 5.) přednáškou „Zkoumání bez ničení. Jak se archeolog může podívat pod zem bez kopání“.

Podzimní přednáškový cyklus nazvaný „Na okraji antického světa“ byl zahájen dne 24. 10. přednáškou hosta ze Slovenska Mirky Daňové, zaměřenou na aktuální výzkumy pod hladinou Dunaje a nazvanou „Archeologický výskum v Dunaji? Možné, ale rozhodne nie jednoduché – Piliere rímskeho mosta v Dunaji – objav roku 2022“. „Bosenské pyramidy – skutečnost nebo fikce?“ byl název druhé přednášky konané dne 31. 10. Poklad ze závěru antiky představily dne 7. 11. Jana Bezáková a Kateřina Blažková během přednášky „Královské klenoty ze Mšece a Řevničova z doby stěhování národů“. S archeologickými výzkumy z posledních let seznámil posluchače Zdeněk Beneš (14. 11.) v závěrečné přednášce cyklu „Co víme díky novým objevům o dění na našem území v době římské?“.

V roce 2023 Společnost přátel starověkých civilizací obohatila svou činnost o dvě jednodenní exkurze. Dne 16. 2. byla uspořádána exkurze do Státního archeologického muzea v Chemnitz na prohlídku výstavy „Pompeje a Herculaneum: život a smrt pod sopkou“. Exkurze do Drážďan se uskutečnila dne 6. 12. Cílem návštěvy Zwingeru byla prohlídka nově otevřená

expoze antického sochařství. Obě exkurze se setkaly s mimořádným zájmem členů Společnosti.

PhDr. Helena Svobodová, Ph.D., výbor Společnosti přátel starověkých civilizací

Na začátku prosince 2023 členové sekce navštívili Skulpturensammlung v Drážďanech. Foto: Pavel Titz.

„Ze života sbírek Národního muzea“

Přednáškový cyklus prezentací sbírek Národního muzea pokračoval i v roce 2023. Především umožnil vystoupení specializovaných restaurátorů Národního muzea, ale také odpovědných kurátorů, kteří představovali spravované fondy a zajímavé knižní výstupy své vědecké práce. Se všemi prezentacemi je možné se seznámit na YouTube Společnosti Národního muzea. Níže naleznete krátké upoutávky přednášejících k tématům.

Ateliér restaurování malby v Národním muzeu – základní zaměření včetně preventivní péče a specializace na restaurování portrétní miniatury

akad. mal. Olga Trmalová

Přednáška restaurátorky Olgy Trmalové představila ateliér restaurování malířských děl Národního muzea. Obsah přednášky byl obecný s přihlédnutím k informování posluchačů z řad široké veřejnosti. Ateliér se nachází v Terezíně, kde jsou soustředěny restaurátorské dílny a depozitáře Národního muzea. Úvod patřil popisu vybavení ateliéru. Ukázány byly speciální pomůcky a přístroje, které restaurátoři používají.

Pohledy do ateliéru v Terezíně. Foto: Olga Trmalová.

Kromě samotného restaurování byl zdůrazněn i nemalý vliv odborného průzkumu, který je dnes již nedílnou součástí každého zásahu.

Návštěvníci byli seznámeni s několika typy mikroskopů, snímkováním v UV luminiscenci, IRR (infračervená reflektografie), RTG (rentgenový

snímek s vysokým rozlišením) a zmapování díla pomocí XRF (rentgenové fluorescenční analýzy). Kromě samotných přístrojů viděli i výsledky bádání, které využívají restaurátoři ve své praxi.

Postava anděla ze Slavětinského oltáře. Vlevo snímek v denním světle, uprostřed snímek v UV luminiscenci, vpravo IRR snímek. Foto: Olga Trmalová.

Vlevo pohled do rentgenologického pracoviště NM, vpravo analýza pomocí přenosného XRF detektoru. Foto: Olga Trmalová.

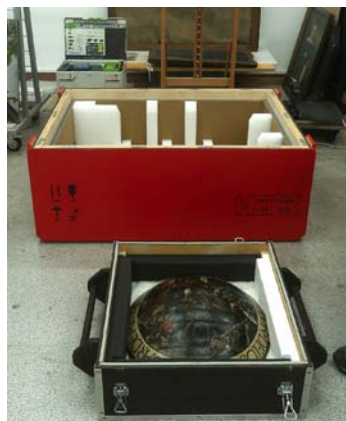
Byl představen i záběr konzervátorských a restaurátorských prací, které ateliér zajišťuje. Nejedná se totiž pouze o klasické závěsné obrazy. Muzeální sbírky jsou velmi různorodé. Do ateliéru se tak dostávají všechna díla, kde je potřeba opravit jakoukoli barevnou vrstvu na exponátu.

Můžeme se zde setkat tedy i s díly z oddělení etnografie, archeologie, numismatiky, sportu atd. Závěr této části přednášky patřil prezentaci vybraných příkladů restaurování provedených v ateliéru.

*Tři fáze restaurátorského zásahu. Neznámý renesanční šlechtic, 1530, Bavorsko.
Foto: Olga Trmalová.*

Další část přednášky byla věnována preventivní péči. Je to komplex opatření, jejichž cílem je zajistit co nejlepší uchování předmětů kulturní povahy v dobré kondici, aniž by bylo nutné provádět samotné restaurování. Aby zmíněná opatření fungovala, je nutné správně určit techniku a materiály, ze kterých je dílo vytvořeno. Tomu pak přizpůsobit podmínky vystavení nebo deponování. Posluchačům byly vysvětleny obecné zásady preventivní péče s ukázkami práce s exponáty při pořádání krátkodobých výstav, dlouhodobého vystavení ve stálých expozicích, deponování a transportu.

Transportní klimatické bedny – převoz renesančního malovaného dřevěného štítu na zahraniční výstavu. Foto: Olga Trmalová.

Ukázky nabízely jak správná řešení, tak řešení nevhodná s negativními následky pro dílo. Posledním bodem přednášky mělo být představení portrétních miniatur, včetně jejich technologie a restaurování. Tomuto oboru se Olga Trmalová dlouhodobě věnuje. Z časových důvodů již k poslednímu bodu nedošlo. Posluchačům bylo přislíbeno, že tématu portrétní miniaturny bude v budoucnu věnována samostatná přednáška.

Křehká krása: Dílna restaurování skla a keramiky

Bc. Michaela Kněžů Knížová

Restaurátorská dílna silikátových materiálů, která se nachází v objektu bývalých kasáren v Terezíně, se nezaměřuje pouze na ošetřování předmětů ze skla, keramiky a porcelánu. Nezřídka se k nám dostávají i exponáty například ze sádry, kostí, plastu, pečiva, kamene, či kombinované předměty. Největší objem však stále tvoří keramika, sklo a v menší míře pak porcelán. Skleněné i keramické předměty mohou pocházet z archeologických zdrojů (nádoby, korálky, sošky, šperky, přesleny aj.), nebo se jedná o exponáty novodobějšího charakteru (nádoby, plastiky, stavební prvky, osvětlovačla, bižuterie, vitráže, podmalby aj.). Porcelán ošetřovaný v restaurátorské dílně NM pochází výhradně z nearcheologických zdrojů a v drtivé většině jde o nádobí (hrnečky s podšálky, jídelní soupravy apod.), případně o dýmky či drobné plastiky.

Nehledě na materiál či formu, při práci se setkáváme s dvěma typy případů – 1) prvotní konzervace/restaurování dříve neošetřovaného předmětu a 2) rekonzervace/opětovné restaurování dříve konzervovaného nebo restaurovaného předmětu. K druhému případu přistupujeme buď z důvodu ztráty funkčnosti materiálů použitých v minulosti, nebo kvůli nevyhovující estetice.

Obecný postup konzervátorsko-restaurátorského zásahu zahrnuje soupis bodů, který se musí vždy dodržovat v určitém pořadí. Po převzetí je předmět **prozkoumán** a na základě zjištění z tohoto průzkumu je **sestaven konzervátorsko-restaurátorský záměr**. Ten musí odrážet stav předmětu a materiálu, a musí být před samotným zásahem schválen zadavatelem práce. Již v tento moment pořizujeme **fotodokumentaci** předmětu. Ta je ostatně nezbytná po celou dobu restaurování. Dokumentují se dílčí kroky práce (například stav po očištění, po vyhledání, po lepení, po doplnění...), je však žádoucí pořizovat snímky i v průběhu jednotlivých úkonů.

Pokud máme schválený záměr prací, přistupujeme k **roztřídění** materiálu. Toto se děje například u hromadných archeologických nálezů. Musíme zjistit, který kousek patří ke kterému předmětu. V případě zásahu na v minulosti již ošetřeném objektu provádíme **demontáž** stávajících spojů a montáží. Následně přecházíme k čištění. Pokud to stav materiálu vyžaduje, provedeme **konsolidaci**. Tento krok může v určitých případech předcházet čištění, případně mohou tyto dva úkony probíhat současně. Fáze **vyhledávání** umístění jednotlivých dílů je nezbytná pro určení způsobu **lepení** a také nám eliminuje riziko tzv. zámečků – míst, do kterých bychom v pozdější fázi nebyli schopni vlepít chybějící dílek. **Doplnění** chybějících částí může být realizováno pouze v případě, kdy víme, jak tato část původně vypadala. Doplněk je používán buď z estetických či konstrukčních důvodů. Konstrukčními důvody rozumíme zajištění stability předmětu. Pokud nepoužijeme přímo doplněk, můžeme stabilitu ošetřovanému objektu navrátit například výztužemi a nosnými konstrukcemi vyráběnými na míru.

Doplněk bývá zpravidla retušován. Je možné ho ponechat čistě v barvě použitého materiálu, ale častěji přistupujeme k **barevné retuši**. Ta může mít podobu jednotného neutrálního tónu, nebo se snažíme o imitaci okolní barevnosti včetně případného dekoru. Doplnění dekoru je možné pouze v momentě, kdy víme, jak výzdoba vypadala, například díky opakujícímu se vzoru na zachovalé části. Je nepřipustné si doplňovaný tvar či barevnost vymyslet. Při restaurování zkrátka není prostor pro vlastní fantazii.

Při této práci také musíme mít na mysli, že jakýkoli nově vnesený materiál, ať už se jedná o lepidlo, barvu, tmel apod., nikdy nesmí ohrozit původní předmět, a to jak při jeho aplikaci, tak ani při následném stárnutí. A navíc by měl být veškerý použitý materiál reverzibilní. To znamená, že by mělo být možné jeho odstranění, a to opět bez poškození předmětu.

Nesporná výhoda umístění našeho pracoviště je bezprostřední blízkost restaurátorských dílen dalšího materiálového zaměření. V případě kombinovaných děl hojně využíváme mezioborovou spolupráci jak s našimi kolegy – restaurátory, tak i s dalšími muzejními pracovníky (archeology, kurátory aj.).

Práce konzervátora – restaurátora není pouze výše popsaný proces. Musíme se věnovat také preventivní konzervaci (nastavení a kontrola podmínek uložení a vystavení), zajištění uložení/adjustace (výroba lůžek, krabiček), výzkumné činnosti, administrativě spojené s prací, výrobě kopií, publikační činnosti. Také hojně spolupracujeme se školami, kdy mj. vysokoškols-

ským studentům restaurátorských oborů poskytujeme prostor pro praxi. Dále se podílíme na čištění expozic, instalacích výstav, kontrole a přebírání vypůjčených předmětů.

Práce restaurátora je velmi pestrá a rozhodně není jednotvárná. Občas je náročná a hektická. Ale je to srdeční záležitost a láska na celý život.

Detail pohřebního kříže se skleněnými korálky.

Pravěká keramická nádoba po restaurování.

*Skleněná dóza opatřená malbou
a koženým víkem.*

*Skleněný pohár opatřený malbou
a zlacením.*

*Střepy pravěké keramiky po převzetí do dílny. Foto: fotografické a restaurátorské
pracoviště NM v Terezíně.*

Fotografie práce a zahálky

Mgr. Pavlína Vogelová, Ph.D.

Přednáška představila fotografickou část Sbírký Muzea dělnického hnutí, která je součástí sbírek oddělení novodobých českých dějin Historického muzea Národního muzea. Nabídla pohled na způsob přístupu k fotografiím s historickým a politickým dokumentačním kontextem. Jde o poměrně velký objem, a proto fotografie ve sbírkách muzea či archivu představují strategický kvantitativní soubor obrazů, který hraje ve vizuálním i historickém diskurzu významnou výpovědní roli. Zmíněnou metaforu „zahálky“ můžeme v tomto kontextu vnímat skrze obrovské množství nejen obrazových artefaktů v depozitářích, které čekají, někdy marně, na své znovuvytažení a pohled na věc z odstupu času.

Fotografická sbírka je v rámci oddělení novodobých českých dějin kvantitativně velmi objemná, zároveň i tematicky členitá. Největší objem fotografií, negativů, ale i filmů a dalších audiovizuálních médií nacházejících se ve sbírce čítá na 200 000 položek. Ve fotografickém fondu jsou ukryty snímky různé kvality a forem. Jednu poměrně velkou část tvoří fotografická dokumentace výběru z dobového tisku, sledující politická a společenská

Gustav Aulehla na hlavním náměstí v Krnově, 1960.

témata, která dřívější politická muzea V. I. Lenina, Klementa Gottwalda nebo Julia Fučíka ve velkém využívala pro své výstavy a stálé expozice, ale i obecnou agitaci. Fotografický obraz tak z této pozice představuje dominantní a frekventovaný výstavní artikl s jasně definovanou účelovostí. Běžný fotografický fond je samozřejmě z hlediska dějin fotografie pestřejší. Velká část fotografií je anonymní, nebo jejich autoři jsou nedohledaní. Objevují se zde ale i díla renomovaných fotografů, jako byl například Karel Hájek. Tematicky dokumentuje české, slovenské historické události, často právě i v mezinárodním, světovém kontextu, což je velmi cenné. Týká se to například fotografií z první i druhé světové války, Pražského povstání, dále jsou zde zastoupena témata voleb, stávek, 1. máje, ženského hnutí, politických stran, nechybí dokumentace vývoje hospodářství, ekonomiky 19. a 20. století. Vystopujeme také i témata každodennosti druhé poloviny 20. století.

Fotografická sbírka dala podnět k realizaci knížky „Fotografie práce a zahálky“. Zabývá se reflexí fenoménu práce skrze optiku fotografie, a to od začátku 20. století do současnosti. Odráží sociální, společenské a politické dějiny naší společnosti. Samozřejmě je zde patrná zmíněná

Fotograf, nedatováno.

ideologická stopa, která ale na druhou stranu umožňuje takzvaně číst mezi řádky a představuje důležitý materiál pro zpřesňování českých dějin. Jedna fotografie vám často dá daleko více informací, než textová zpráva. Z odstupu času je očividné, že dobová socialistická výuka dějepisu na školách, kterou jsme my starší zažili, byla značně zamlžená a faktograficky často velmi překroucená. Kniha si všímá, jaké jsou významy v zachycení různorodosti pojmu práce prostřednictvím fotografie v průřezu několika generací. Všímá si jejich podmínek, motivací, přístupů. Fotografie zde funguje jako sociální projektor. Obráceně poukazuje i na roli fotografie v historickém kontextu. Knižka je rozčleněna do kapitol: Práce (charakteristika pojmu) – Proces a produkt práce – Motivace a smysl práce – Čas práce – Zahálka a odpočinek. V závěrečné kapitole se zabývá i historickým vývojem práce a pozice samotného fotografa.

Jiří Jeníček, 40. léta 20 století.

Pohled na historii, tentokrát historii Národního muzea, skýtá také kniha „Prostor, film a muzeum aneb formy, funkce a podoby filmového obrazu v čase od Muzea Království českého po Národní muzeum“. Pojednává o propojení filmu s prostorem Národního muzea a jejich vzájemných vztahů a vlivů skrze fotografii a film, a to od postavení budovy muzea v roce 1891. Žánrově se prostup muzea s filmem dotýká filmového dokumentu, aktualit, hraného filmu, ale i reklamy či videoklipu. Zajímavá je rovina, kdy se Národní muzeum coby strážce paměti české historie, kultury, vědy a umění ocitá v záběru filmových kamer jako subjekt, objekt i svědek. Knížka otevírá otázky vztahu filmu a muzea, do jakých dimenzí se muzeum dostává prostřednictvím filmů, které se v muzeu natáčely nebo i nyní natáčejí. Na druhou stranu film se stal neodmyslitelnou součástí muzejní praxe. Muzeum vystupuje ze své podstaty před kamerou coby svébytný subjekt s vlastní výpovědní hodnotou, a to v případě vlastní prezentace nejvýznamnější české muzejní instituce. Tyto filmové výstupy mají povahu dokumentační, propagační, reklamní, koncentrující výstavní, badatelské a sběratelské počiny či vlastní institucionální historii muzea.

Rozmanitost českých moderních dějin. Prezentace knižní produkce oddělení novodobých českých dějin Historického muzea NM

Mgr. Tomáš Kavka, Ph.D.

Mezi zásadní úkoly oddělení novodobých českých dějin patří mapování a prezentování dějin českých zemí v období počínající první světovou válkou a končící až soudobou realitou 21. století. Pro Národní muzeum je tak zcela klíčové při výstavních a jiných aktivitách týkajících se moderního českého státu, přičemž tento úkol naplňuje jednak sbírkotvornou činností, tak i následně různými druhy prezentací. Vedle výstavní činnosti, která v posledních pěti letech zahrnuje více než desítku větších výstavních projektů, na kterých se zásadní měrou podíleli pracovníci oddělení, se jedná zejména o publikační činnost. V tomto směru oddělení každoročně publikuje jak odborné recenzované i popularizační články, tak rovněž odborné knižní monografie. Každý ze sedmi odborných zaměstnanců oddělení se v poslední době podílel autorsky či editorsky nejméně na jedné takové. Představit oddělení a jeho knižní produkci tak bylo účelem přednášky, která se konala dne 12. června 2023.

Knižní produkce oddělení vychází ze sbírkového fondu a odborného zaměření každého z kurátorů. V tomto smyslu je tak poměrně rozmanitá, přičemž zahrnuje v různých tématech zejména novější období dějin po roce 1945. V tomto období také řešilo oddělení dva větší grantové projekty. V rámci programu Národní a kulturní identita Ministerstva kultury České republiky (NAKI) se věnovalo reflexi a možnostem současného využití sbírky bývalých pražských stranických muzeí Klementa Gottwalda, V. I. Lenina a Julia Fučíka, které jsou základem dnešní Sbírkou Muzea dělnického hnutí, kterou spravuje oddělení od roku 2014. Ve standardním projektu Grantové agentury České republiky (GAČR) pak zpracovávalo téma vizuální podoby a fungování reklamy v období státního socialismu. Z těchto a dalších témat, které řeší pracovníci oddělení zejména v rámci podpory vědy a výzkumu Ministerstva kultury ČR (DKRVO), vzešly také knižní tituly.

Jako jeden z mnoha výsledků výše zmíněného projektu NAKI, který se jmenoval Muzeum dělnického hnutí v 21. století, vznikla dvoujazyčná, česko-anglická monografie s názvem „Sbírký a politika/Collections & Politics“, kterou jako editoři připravili Pavlína Vogelová, Tomáš Kavka a Jolana Tothová. Kniha shrnuje práci se sbírkou bývalých stranických muzeí, a to jak popisem její historie, tak se v širším pohledu věnuje podobám komunistické propagandy a tomu, jak se s jejím hmotným dědictvím v podobě často nechtěných předmětů sbírek pracuje dnes v perspektivě druhého desetiletí 21. století.

Další představenou knihou byl titul „Spotřební imaginace státního socialismu. Reklama v Československu 1948–1989“, která pod vedením autorů Ondřeje Táborského a Lucie Česákové přináší pohled na vývoj a fungování reklamního průmyslu v období státního socialismu. Tato publikace, vydaná v roce 2022 jako hlavní výsledek projektu GAČR, již získala mnoho ocenění a už dnes je brána jako základ pro jakékoli další bádání o tématu pro odborníky i zájemce o téma reklamy či designu, a to nejen v období, o kterém vypráví.

Představeny však byly i další zajímavé publikace autorů z oddělení novodobých dějin. Ze sbírkových fondů zaměřených na módu a textil prezentuje prostřednictvím publikací a výstav dlouhodobě životní styl české společnosti 20. století Miroslava Burianová. Ta v přednášce představila zejména svůj nejnovější knižní počín věnující se osobnosti Hany Benešové s názvem „První dáma elegance“. Žena Edvarda Beneše se stala svým osobitým přístupem k módě vzorem pro všechny následující manželky česko-

slovenských a českých prezidentů. To, co dnes nazýváme „prvorepubliková elegance“, ztělesňovala Hana Benešová více než kdokoli jiný.

Knižní tituly věnované zejména fotografii a vizuální kultuře moderní české společnosti obecně představila specialistka v tomto oboru v oddělení Pavlína Vogelová, která v posledních letech věnovala svoji pozornost jednak podobám vizuální prezentace Historické budovy Národního muzea, jednak sociální fotografii práce. V prvním případě byla prezentována kniha „Prostor, film a muzeum“, která shrnuje v časové posloupnosti fotografické a filmové zobrazování Historické budovy Národního muzea. Ke své nejnovější publikaci „Fotografie práce a zahálky“, která se zabývá fotografickým obrazem a jeho komentářem v průběhu času, připravila autorka také virtuální výstavu.

Na problematiku soudobé dokumentace, jakož i aktivistická hnutí, upozornily v prezentaci publikace Jitky Gelnarové, která se v oddělení věnuje sběru a popisu občanského aktivismu a protestu ve veřejném prostoru. V tomto směru na základě interpretace významu transparentů používaných na demonstracích připravila publikaci „Útěk nebo invaze? Migrační krize na politických transparentech“, která popisuje veřejnou diskusi obou stran konfliktu jazykem transparentů nošených na demonstrace. V roce

Obálky vybraných publikací oddělení novodobých českých dějin HM NM.

2019 připravila také úspěšnou výstavu a doprovodnou publikaci zabývající se dějinami ženského hnutí v českých zemích s názvem „Vlastním hlasem“. Výstavu a k ní připravenou doprovodnou publikaci následně představil Ondřej Štěpánek. V projektu o parlamentarismu se věnoval jeho dějinám a stal se kurátorem výstavy a spoluautorem knihy „Parlament!“.

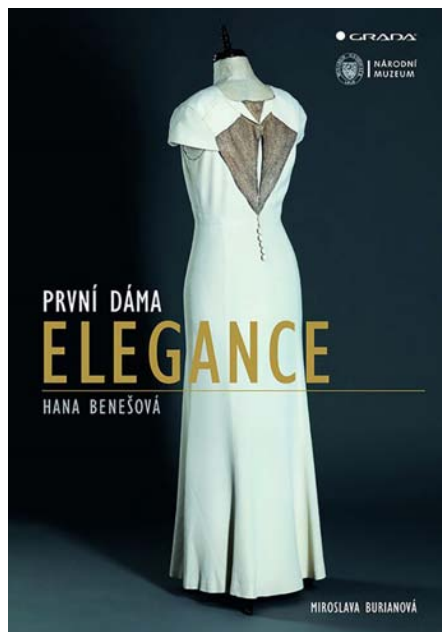
Útěk, nebo invaze?

Migrační krize na politických transparentech

Jitka Gelnarová

20 NÁRODNÍ MUZEUM

Obálky vybraných publikací oddělení novodobých českých dějin HM NM.

Jak zaplatit členský příspěvek na rok 2024?

Členské příspěvky na rok 2024 jsou nově ve výši 650,- Kč pro pracující, pro studenty a seniory ve výši 450,- Kč. Upozorňujeme na možnost současného členství ve více sekcích SNM při platbě jednoho poplatku. Jejich platba je možná:

1. **Preferovaná varianta** je bezhotovostní převod z účtu na účet SNM u České spořitelny. Číslo účtu je **1923046319/0800**, pro správnou identifikaci platby je nutné uvádět jako variabilní symbol číslo **legitimace člena Společnosti Národního muzea.**
2. Je možný i způsob platby v hotovosti *přímo u zástupců sekcí SNM. Člen následně obdrží kopii příjmového dokladu.*
3. *Pokud nemáte ani jednu z výše uvedených možností, stále zbývá platba poštovní poukázkou A na číslo účtu 1923046319/0800, variabilní symbol je opět číslo členské legitimace SNM.*

Dobrovolná výše členského příspěvku nad uvedenou minimální hranici bude přijata s povděkem. Pokud je jakákoliv nejasnost ve výše uvedeném návodu ke způsobu placení, obraťte se o pomoc k zástupcům sekcí nebo na vedení Společnosti Národního muzea.

Úřední hodiny pro členy Společnosti Národního muzea jsou každou první středu v měsíci od 14 do 16.30 hod. v prvním patře Nové budovy Národního muzea, Vinohradská 1, Praha 1 (vstup je přes zaměstnaneckou vrátnici).

Po obdržení platby Společnost Národního muzea vystaví členskou legitimaci s platností na jeden kalendářní rok, která členovi umožní plně využívat všechny členské výhody. Členské legitimace vystavené na rok 2023 jsou v platnosti do 1. 3. 2024. Nová členská legitimace bude zasílána členům poštou nebo předána osobně po předchozí domluvě, ale vždy až po uhrazení ročního členského příspěvku.

Členská schůze SNM se po čtyřech letech uskutečnila dne 15. 6. 2023 v přednáškovém sále Historické budovy Národního muzea. Foto: Pavel Muchka.

Seznam členských výhod

Členové Společnosti Národního muzea, z. s. mají nárok vedle volného vstupu do všech expozic Národního muzea v České republice i na slevy v některých pražských nakladatelstvích a knihkupectvích, a to vždy po předložení členské legitimace Společnosti Národního muzea.

Nakladatelství ARGO

poskytuje slevu 20% na knihy v sídle nakladatelství:

Milíčova 13, Praha 3

tel. 222 781 601

e-mail: argo@argo.cz, www.argo.cz

Prodejní doba: 9–16 hod.

Požadovaný titul je třeba si předem telefonicky zamluvit z důvodu malé skladové kapacity v sídle nakladatelství.

Nakladatelství Granit

poskytuje slevu 20% ve svém sídle:

Novorossijská 16, Praha 10

tel. 214 214 845

e-mail: obchod@granit-publishing.cz, www.granit-publishing.cz

Nakladatelství Lidové noviny

poskytuje slevu 10 % ve Vinohradském knihkupectví:

nám. Jiřího z Poděbrad 1424/5, Praha 2

tel. 224 250 365, 734 751 300

e-mail: knihkupectvi@nlm.cz, www.nlm.cz

Prodejní doba: po–pá 9–18.30 hod., so 10–13 hod.

Nakladatelství Libri

poskytuje slevu 20 % ve svém sídle:

Neklanova 109/27, Praha 2

tel. 252 541 632, 776 608 919

e-mail: libri@libri.cz, www.libri.cz

Prodejní doba: po, út, čt 9–15 hod., st 9–16.30 hod.

Nakladatelství Kalich

poskytuje slevu 20 % na produkci v prodejně:
Jungmannova 22/9, Praha 1 – Nové Město
tel. 224 947 505, 739 244 656
e-mail: kalich@ekalich.cz, www.ekalich.cz
Prodejní doba: po–pá 9–18 hod.

Nakladatelství Portál

poskytuje slevu 10 % na vlastní produkci:
Prodejna Jindřišská 30, Praha 1 – Nové Město
tel. 224 213 415
e-mail: knpraha@portal.cz, www.portal.cz
Prodejní doba: po–pá 9–18 hod.
Prodejna Klapkova 1867/2, Praha 8 – Kobylisy,
tel. 283 028 203, e-mail: knklapkova@portal.cz
Prodejní doba: po–pá 9–18 hod.

Nakladatelství Karolinum

poskytuje slevu 10 % na produkci v prodejně:
Celetná 18, Praha 1 – Staré Město
tel. 224 491 448, 224 491 552
email: knihkupectvi@ruk.cuni.cz, www.knihkupectvikarolinum.cz
Na e-shopu knihkupectví je možné získat 15 % slevu na produkci nakladatelství Karolinum a 10 % slevu na produkci ostatních nakladatelství. Prodejní doba: po–pá 9–19 hod., so–ne 11–18 hod.

Nakladatelství Olympia

poskytuje slevu 35 % na veškerou produkci nakladatelství kromě titulů, které jsou ve výprodeji, nebo titulů, které pouze distribuje:
Havlíčkovo náměstí 2, Praha 3
tel: 602 387 509, 602 379 605
e-mail: khejna@iolympia.cz, olysklad@volny.cz, www.iolympia.cz
Prodejní doba: po–čt 8–15.30 hod., pá 8–14.30 hod.
Slevový kód pro členy: MC2018 (platí pro emailové objednávky a internetový obchod)

*Knižní produkce SNM se nabízí členům za mimořádně výhodnou cenu.
V případě Vašeho zájmu kontaktujte Pavla Muchku - pavel.muchka@nm.cz.*

ZPRÁVY SPOLEČNOSTI NÁRODNÍHO MUZEA – ročník 2023. Pro své členy a příznivce vydala v lednu 2024 Společnost Národního muzea, z. s. K vydání připravili *Pavel Muchka a Blanka Šreinová*.